

Euroopan päiväperhoset saatiin taskukirjaksi

Maanosan kaikki päiväperhoslajit valokuvattiin kenttäoppaaseen sellaisina kuin ne luonnossa elävät.

Pertti Martiskainen

Suomalaiset sen tekivät, mutta britit siitä saivat ensimmäisinä nauttia. Nyt myös meikäläiset retkeilijät ja matkailijat voivat pakata puseron tai repun taskuun kaikki Euroopan päiväperhoslajit kenttäoppaana, johon kohteet on valokuvattu sellaisina kuin ne luonnossa elävät.

Kaikkien aiempien oppaiden kuvat on joko piirretty tai valokuvattu kuolleista kokoelmayksilöistä, niin eläviäisiä ja ihania olentoja kuin perhoset ovatkin.

Ilman digitekniikkaa meillä ei olisi näin loistavia perhoskuvia eikä tällaista kirjaa. Lajintunnistuskkin olisi vaikeampaa.

Tari Haahtelan, Kimmo Saarisen, Pekka Ojalaisen ja Hannu Aarnion kirja ilmestyi viime vuonna Englannissa ja nyt Suomessa. Tieteenkin sisältää lajeista myös tiiviit sanalliset kuvaukset ja perustiedot levinneisyyskarttoineen.

Perhoskirjoilla ei tienaa, tuskin saa omiaankaan takaisin. Palkinto on siinä, että perhoset

Kaikkien aiempien oppaiden kuvat on joko piirretty tai valokuvattu kuolleista kokoelmayksilöistä.

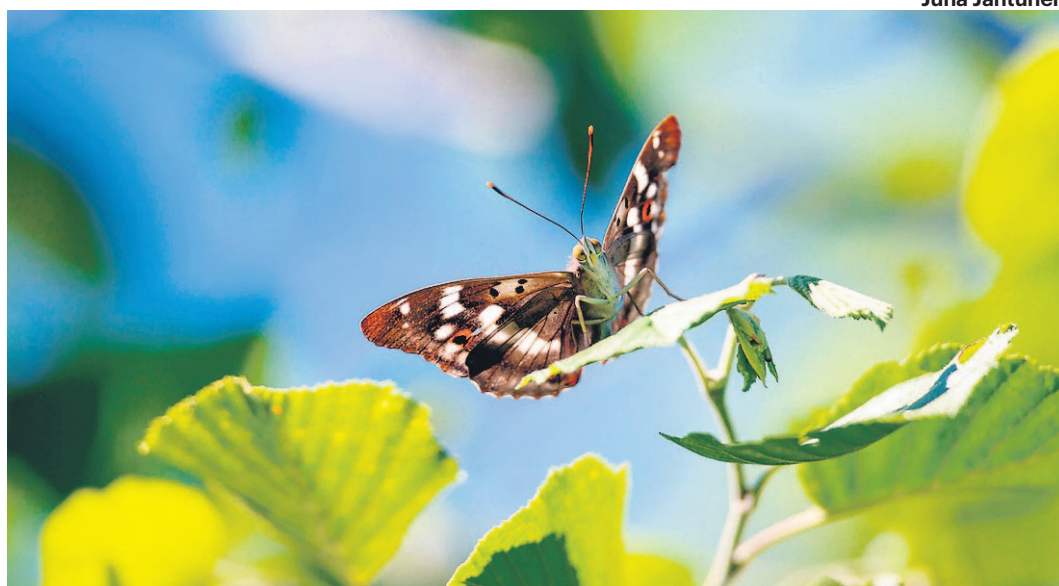
tulevat tunnetuiksi ja uudet ihmismiset innostuvat niistä.

Saarinen on varma, että luontoharrastus saa nykyäänkin alkupotkua nimenomaan kirjojen kautta. Hän muistaa oman harrastuksensa alkua ajoilta jopa perhoskirjojen yksittäiset sivut ja kuvat.

Saarinen ei tosin ole harrastaja vaan perhosista tohtorik-

Purjeritari. Etelä- ja Keski-Euroopan puistojen ja kaupunkien urbaani asukas on vaeltanut muutaman kerran Suomeen saakka.

Pikkuhäiveperhonen. Lähes koko Eurooppaan levinnyt laji löysi tiensä Suomeen vasta 2000-luvulla.

si väitellyt tutkija. Eipä silti, pa-pit ja lääkärit ovat perinteisesti vieneet suomalaista hyönteistietoutta eteenpäin.

Kirjan tekijänelikossa lääkäreitä on kaksi: allergologian professori Haahtela ja röntgenlääkäri Ojalainen. Aarnio on biologian konkariopettaja.

Miehet ovat aiemmin tehneet kirjat Suomen ja Pohjolan päiväperhosista. Maailmanopas taitaa jäädä tekemättä, koska lajeja on 18 000.

Azoreilta Uralille ja Kaukasuk-

selle, Jäämeren rannoilta Marokkoon ja Tunisiaan. Siinä on kirjalle reviiiriä. Euroopan rajat ovat liukuvia ainakin perhosille.

Aivan jokaista lajia eivät tekijät ole itse valokuvanneet. Sitä ei ole vielä kukaan Euroopassa tehnyt. Monet lajit elävät hyvin rajallisilla alueilla ja lentävät vain muutaman hetken sopivassa säässä.

Arviolta 80 prosenttia kuvista on kuitenkin omaa tuotantoa. Loppuviidenneksessä on auttanut laaja eurooppalainen

verkosto talkoohengessä.

Välimeren saarten turisteja palvellaan erillisillä sivuilla. Haluttiin näyttää, että sieltä löytyy muitakin kuin aurinkorantaa ja alkoholia. Lappiakin on muistettu erikseen.

Suomi on perhostutkimuksen kärkimaita. Yksi syy siihen havainnollistui Venäjän Karjalassa:

– Väkeä huvitti suuresti, että me laskemme perhosia! Heillä ajatukset olivat seuraavassa talvessa. Kyllä tämä on hyvin-

Lapinverkkoperhonen. Eksotiikkaa Fennoskandian tunturialueilta.

Kirjoapollo. Pieni mutta näyttävä, Balkanin matkojen bonus.

vointiyhteiskuntien harrastus, Saarinen muistuttaa.

Mutta perhosia seuraamalla saamme tuoretta tietoa siitä, mitä elinympäristöllemme on tapahtumassa. Perhosilla sukupolvet vaihtuvat uusiin vauhdilla, joten ympäristön pienetkin muutokset vaikuttavat populaatioihin nopeasti.

Välimeren seudulla massaturismi on perhoslajien uhanalaisuuden suurimpia syitä. Meillä niitä ovat ilmastonmuutos, maatalouden yksipuolistuminen ja soiden ojittukset.

Neljä vuotta sitten ilmestyi raportti ilmastonmuutoksen riskeistä Euroopan perhosille. Seitsemän Suomen Lapissa esiintyvän päiväperhoslajin nykyiset elinolosuhteet näyttävät katoavan tyystin vuoteen 2050 mennessä.

Mutta Saarisen mukaan pikku hiljaa toteutuva sukupuutovelka koskee monia muitakin pohjoisia perhoslajeja. Niiden tarvitseman ilmaston ja mui-

den ympäristötekijöiden yhdistelmä ei välttämättä enää osu kohdalleen.

Vastaavasti uusia lajeja on tulossa, mutta lämpeneminen ei niille yksin riitä. Olemme pirstoneet luontoa rajusti ja rakentaneet leviämiseiteitä.

Yksi povatuista tulokkaiden laji on kirjoapollo. Välimeren lajin kotiutuminen tänne olisi Saarisesta suorastaan järkyttävää. Ennen sitä tänne tulee miljoonia ympäristöpakolaisia, ja suomalaiset keskittyvät ihan muihin asioihin kuin kirjoapollon seuraamiseen.

Kyllä meille saadaan uusia lajeja tälläkin vuosikymmenellä. Hyviä ehdokkaita ovat kirjoniittysilmä, pikkuhopeatäplä ja etelänhiipijä. Ne ovat Virossa yleisiä, ja Kannaksellakin niitä on.

Tari Haahtela, Kimmo Saarinen, Pekka Ojalainen ja Hannu Aarnio: Suomen ja Euroopan päiväperhoset. Englanninkielinen alkuteos Butterflies of Britain and Europe. Gummerus 2012. 383 sivua.

SINNITTELIJÖITÄ JA VOIMAOTUKSIA

Britannia kertoo surullista tarinaa siitä, mitä ympäristön intensiivinen muokkaaminen tuo tullessaan. Se on aika iso maa, mutta päiväperhoslajien summa on puolet Suomen lajimäärästä.

Perhostutkija **Kimmo Saarinen** huomauttaa, että kaiken lisäksi Britannia on ylivoimaisesti parhaiten tutkittu perhosmaa ja edelleen erittäin tarkassa seurannassa. Se on toki saarivaltio, mutta ei tuomoinen kanaali mikään ylittämätön este perhosille ole.

Samaa luokkaa ovat Tanskan ja Hollannin lajimäärät. Ne maat ovat vain kaupunkia, teitä ja tehoviljeltyjä peltoja.

Suomen ja Euroopan päiväperhoset -kenttäopas kertoo vakituisten lajien määrät EU-maissa vinkiksi perhosmatkailijoille. Suomen luku on 108. Kaikkiaan Suomessa on tavattu 122 päiväperhoslajia.

Maamme sijoittuu hyvin, vaikka jääkin alle puoleen Välimeren ja Balkanin maiden lajimäärästä. Suomi on pitkä maa etelästä pohjoiseen.

– Meiltä puuttuvat oikeastaan vain kunnan vuoristot. Ne ovat olleet lajiutumiskeskuksia, joilta löytyy paljon kotoperäisiä lajeja. Alpit ovat omaa luokkaansa. Jotkut nokiperhoslajit elävät vain

muutamilla vuorenhuipuilla, Saarinen kertoo.

Jotkut Keski- ja Etelä-Euroopan vuoristolajit esiintyvät myös Pohjolan tuntureilla. Kannat ovat joskus muinoin jääkauden jälkeen olleet yhteydessä toisiinsa. Sitkeitä lajeja.

Mantereen parhaat päiväperhosympäristöt ovat Itä-Euroopassa. Siellä perinteinen maatalous on säilynyt kauimmin.

Koko Euroopan lajimäärä on veteen piirretty viiva, Saarisen mukaan noin 450–500. Sitä heiluttelevat uudet dna-tutkimukset, mutta myös perhoset itse.

Jotkut Afrikasta ja Aasiasta saapuneet lajit ovat saattaneet jäädä havaitsemattakin.

Jännittävin laji on tullut valtameren takaa, ja jonakin päivänä se nähtäneen vielä Suomessakin. Se on maailman kuuluisin perhonen monarkki. Näihin aikoihin se muuttaa Pohjois-Amerikassa massoitain pohjoisesta etelään.

Pysyviä kantoja on muodostunut Espanjan rannikoille ja saarille, mutta satunnaisia vaeltajia on tavattu jopa Tanskassa ja Ruotsissa asti. Se on Euroopan suurin perhonen ja niin vahva lentäjä, ettei sitä yksi Atlanti pidätte.